

JURNALISM ȘI PROCESE MEDIATICE

MODELUL DE RELAȚIONARE A MASS-MEDIEI DIN REPUBLICA MOLDOVA CU PUTEREA ȘI CU SOCIETATEA

Georgeta STEPANOV

CZU: 659.3:[32:316.3](478)

stepanovgeorgeta@gmail.com

Declarația de Independență din 27 august 1991 a modificat cursul istoriei Republicii Moldova, generând schimbări paradigmatică în toate domeniile vieții și pe toate dimensiunile societale. Statul nou-format a purces la edificarea unei societăți bazate pe principii democratice, pe informație și pe cunoaștere și, în același timp, la educarea unor cetățeni activi, cu o altă mentalitate și atitudine față de sine și de cei din jurul lor. În aceste procese, un rol important i-a revenit mass-mediei, care s-a manifestat ca un agent esențial al schimbării. Or, mijloacele de informare în masă nu doar au reprodus realitatea, prin simpla reflectare a evenimentelor și proceselor de atunci, ci, de rând cu alte instituții, au contribuit la formarea acelei realități. Activitățile presei de analiză, comentare și interpretare a celor mai importante procese, dar și a celor mai stringente probleme, au modelat opinia publică, au schimbat starea de spirit din societate și au reorientat cursul acțiunii sociale.

În primii ani de edificare a noului stat Republica Moldova, mass-media, care devenise o adevărată arenă de dezbateri publice, era percepută drept catalizator al pluralismului de opinie și promotor al standardelor democratice, fapt demonstrat de rezultatele primelor sondaje sociologice din Republica Moldova, inclusiv de cel realizat în 1995 de către politologul Ion Lipciu, pe un eșantion de 1.500 de persoane, în raioanele Hâncești, Camenca și Drochia. La întrebarea „Cine/ce a contribuit la apariția pluralismului de opinie în Republica Moldova?”, peste 70% dintre respondenți au indicat că acest fenomen se datorează intelectualității, în special scriitorilor și organului lor de presă – „Literatura și arta” [1, p. 70].

Printre ziarele care și-au folosit la maximum potențialul în vederea schimbării viziunilor vechi și substituirii standardelor și principiilor acțiunii sociale de natură totalitaristă, specifice regimului sovietic, cu altele noi, de natură democratică, se numără ziarele: „Literatura și arta”, „Țara”, „Glasul națiunii”, „Făclia”, „Tinerimea Moldovei” etc. [2, p. 486]. Ele au exprimat nevoia de eliberare și de solidarizare a maselor și au devenit un instrument combativ împotriva vechii mentalități, o tribună de răspândire și de implementare a noilor standarde democratice. În ansamblu, presa aceluși moment s-a dovedit a fi foarte convingătoare și extrem de influentă, dovadă fiind tirajele publicațiilor periodice: „Literatura și arta” înregistra pe atunci un tiraj mediu de 250.000 de exemplare, „Moldova Suverană” – de 400.000 de exemplare, „Tineretul Moldovei” – 240.000 etc. [3, p. 411].

Semnificative, în acel context, au fost și emisiunile: *Față în față cu realitatea; Telespectatorul abordează problema; Popasuri în provincie; Dialog cu telespectatorii; Ecoampriza; Business-club*, în cadrul cărora jurnaliștii au prezentat și au confruntat diferite opinii privind realitatea înconjurătoare. Aceste emisiuni și

publicații periodice, de rând cu multe alte instituții și produse media, au pus bazele libertății de exprimare și au contribuit la democratizarea atât a sistemului contemporan al mass-mediei, cât și a întregii societăți moldovenești.

Avalanșa schimbărilor, rezultate din obținerea independenței Republicii Moldova, a cuprins toate sistemele țării, inclusiv pe cel al mass-mediei, care a comportat semnificative metamorfoze conceptuale și funcționale. Acestea au izvodit contextul adecvat și au creat circumstanțele favorabile pentru afirmarea doctrinei liberale a presei și, în paralel, celei a serviciului public, fapt care i-a permis mass-mediei să se debaraseze (deși nu în întregime) de însemnele totalitariste. Substituirea modelului totalitarist al mass-mediei moldovenești cu cel liberal/al serviciului public a reliefat noi abordări ale locului și rolului jurnalismului ca activitate socială și a proiectat noi viziuni asupra scopului, obiectivelor și funcțiilor mass-mediei în societate. Conform acestora, esența jurnalismului rezidă în asigurarea liberului schimb de informații, pentru a satisface necesitățile și așteptările publicului, scopul suprem fiind de a informa corect și neutru auditoriul și de a supraveghea acțiunile guvernărilor și funcționarilor publici. Anume datorită acestui gen de activitate, mass-media a reușit să-și atribuie sintagma „presa – a patra putere în stat”.

Obiectivul general al mass-mediei din Republica Moldova, conform noii filosofii, a devenit promovarea adevărului și asigurarea pluralismului de opinii în vederea construirii democrației active. Acesta a generalizat un șir de misiuni sociale noi ale jurnalismului, printre care: promovarea valorilor democratice, crearea legăturilor sociale, medierea realității, construirea și asigurarea dialogului social etc. Ca urmare, s-au modificat și funcțiile comunicaționale ale mass-mediei, fiind orientate să răspundă, întâi de toate, la nevoi societale. Astfel, mass-media moldovenească și-a adjudecat cele cinci funcții de bază (de informare, de interpretare, de socializare, de culturalizare, de divertisment), definite în anul 1978 de către Comisia internațională de studiere a problemelor comunicării UNESCO, drept prioritare într-o societate democratică.

Modelul de relaționare a presei cu puterea și cu societatea, care s-a format în Republica Moldova odată cu obținerea independenței, a cumulat elemente specifice mai multor modele fundamentale ale presei, cele mai semnificative aparținând modelului autoritarist, libertarian și cel al serviciului public. Împreună cu alte noi fenomene mediatice, acest model de relaționare a presei cu puterea și cu societatea a constituit fundamentul pe care s-a axat evoluția ulterioară a sistemului mass-mediei moldovenești, determinând specificitatea lui în contextul mediatic contemporan. Printre evenimentele, care au influențat procesul de formare a profilului identitar al jurnalismului contemporan din Republica Moldova după '90 înapoi, se numără:

- obținerea libertății de exprimare și de acțiune mediatică;
- extinderea diapazonului tematic al presei;
- diversificarea formelor de expresie a materialelor jurnalistice;
- reconceptualizarea producției media și schimbarea politicilor editoriale în vederea satisfacerii necesităților informaționale ale publicului-țintă;

- modificarea principiilor de funcționare a instituțiilor media și transformarea acestora în agenți economici;
- diversificarea tipologiei produselor media și apariția noilor categorii de presă, cum ar fi: cea particulară, cea de divertisment, cea specializată, pentru diferite categorii sociale și de vârstă etc.;
- elaborarea cadrului legislativ al mass-mediei;
- constituirea mecanismelor de autoreglementare a activității jurnaliștilor;
- liberalizarea procesului de instruire profesională a cadrelor pentru domeniul mediatic-comunicațional;
- formarea sectorului asociativ al mass-mediei;
- digitalizarea media și apariția jurnalismului online;
- convergența proceselor jurnalistice etc.

Așadar, în cei 30 de ani de independență, mass-media din Republica Moldova a parcurs etape de flux și reflux, marcate de schimbări conceptuale și funcționale de principiu, rapide și spectaculoase, care au determinat crearea unor noi contexte de acțiune mediatică și au stimulat apariția unor noi procese și practici operaționale în domeniul respectiv. Acestea au catalizat implementarea unor noi forme de gestiune a preproducției, producției și postproducției media, asigurând astfel, ajustarea activității jurnalismului moldovenesc la standardele mediatice europene și compatibilizarea lui conceptuală cu mass-media din societățile democratice. În timp, schimbările în cauză au proiectat specificitatea jurnalismului moldovenesc și au definitivat identitatea proprie a acestuia în contextul jurnalismului democratic contemporan.

Referințe:

1. LIPCIU, I. *Constituirea pluripartidismului în Republica Moldova: Autoreferat al tezei de doctor în științe politice*. Chișinău, 1995. CZU 529. (478. 9.)
2. STEPANOV, G. Modalități de mediatizare a tranziției timpurii în presa scrisă din Republica Moldova. În: *Românii din afara granițelor țării. Iași – Chișinău: legături istorice*. Iași: Casa Demiurg, 2008. 526 p.
3. STEPANOV, G. Repere ale evoluției presei scrise din Republica Moldova. În: *Frontierele spațiului românesc în context european*. Oradea: Universitatea din Oradea, 2008. 483 p. ISBN 978-973-759-559-1.